

Statsministerens tale ved 50 års jubileet for
Hedemarkslaget i Oslo 16. oktober 1977.

Tida fra stiftelsen av Hedemarkslaget og fram til
dette 50 års jubileumsmøtet spenner over en av de mest
begivenhetsrike, dramatiske og kanskje mest skjellsettende
utviklingsperioder i vår nasjons historie.

Dette festmøtet er ikke tida og stedet for en
bred og dyptgripende gjennomgang av den generelle historiske
utvikling.

Men det gis en viss anledning til å feste opp-
merksomheten ved ett av de øynefallende trekkene ved den

- 2 -

samfunnsutvikling vi har sett.

Det er utflytteren og innflytterens plass som
et særtrekk ved den dype omforming vi har sett i vårt
samfunn.

Hedemarkingen på flyttefot er ikke noe som er
skapt av den såkalte moderne samfunnsutvikling.

Dragsuget ut ifra de trange bygdesamfunnene og
letingen etter nye muligheter har alltid vært til stede
i vår bygdekultur og i våre bygdesamfunn.

Den litterære beskrivelsen av såvel utflytter som
innflytter har svingt i feltet mellom tragedien og
optimismen.

Utflytterens situasjon har såvel romantikken som
de harde hverdagslige realiteter med seg.

Det er også de som har snakket, og til dels fremdeles snakker, om utflytteren som en som svikter sitt opprinnelige miljø og svikter sitt bygdesamfunn.

De som snakker slik er helst mennesker som sitter trygt plassert langt borte fra utflytterens virkelighet.

De gamle bygdesamfunnene hadde tradisjoner, de hadde trygghet, de hadde kultur.

Men de samme samfunnene hadde også de trangbodde husmannsplasser, de gråe drengestuene, underbetalt slit i skogen og mangel på muligheter for ungdom med framdrift og framtidsplaner.

Bygderomantikken fortonet seg annerledes fra storstua på herregården, i Breda Bulls diktning og i alle de små og store Lundejorddikternes øyne enn det ble

sett på fra alle de som møtte stengte utdanningsmuligheter og arbeidstilbud.

Utflytteren representerer også protesten mot et samfunn med mangel på muligheter samtidig som han bærer i seg håpet om å skape nye muligheter og andre forhold for seg selv og for det samfunn han er en del av.

Var det så den frie vilje og ^{det frie}valg som var grunnlaget?

For mange var det det.

Utferdstrang og dragning mot det nye og ukjente er dypt forankret i den menneskelige natur.

Det er ingen menneskerett å få leve, arbeide og dø på det sted man er født.

Men for alt for mange har det vært og er slik at

det i realitetenes verden ikke er noe valg.

Alt for mange har på grunn av en såkalt utvikling blitt tvunget til å søke andre veier, andre livsformer, andre steder å være.

Vi har enda et langt stykke vei å gå før forholdet mellom by og land, forholdet mellom de muligheter som kan bys på et bredt felt i utdanning, arbeid og kulturtilbud er slik utviklet at det i større grad skal være valgfriheten hos den enkelte som avgjør i hvilke miljøer han ønsker å bo, på hvilket sted han finner seg best til rette i sitt arbeid, sitt hjem og sin fritid.

Det stadig like aktuelle målet for utviklingen i forholdet mellom by og land vil aldri kunne ta utgangspunkt i en situasjon der utveksling mellom disse miljøer ikke vil skje.

Men det må ta sitt utgangspunkt i et samfunn der det er valgfriheten som i større grad skal rå.

A rese til byen var protesten, var håpet som trengte seg inn i drengestuene hver vår og høst.

Byen, for hedemarkingene, var fjern nok til å bære noe av eventyrets forhåpninger i seg.

Den var samtidig nær nok til at drømmen var oppnåelig.

I ettertid bør vi vel også kunne slå fast at den spenningen som på en slik måte oppstod mellom drøm og muligheter og de resultater det gav, har vært et sterkt bidrag til den utvikling vi har sett både i landsdistriktene og i byområdene, og også i det stadig nærmere forhold vi har sett utvikle seg mellom disse samfunnsformer.

I anledning dette festmøtet fikk jeg tak i en bok som ble gitt ut for en del år siden og som bærer tittelen "Møte med tigerstaden, Oslo i innflytternes øyne."

Her får vi bekreftet mange av de lite morsomme

opplevelsene i den første tunge tiden det for mange er å være innflytter her i byen.

I den nevnte boka er det et sitat fra forfatteren Arnulf Øverland som neppe har fått den varmeste mottakelse. Han kaller Oslo "den ubeskriveligste ansamling av 4 etasjers forbedringshus som noensinne er blitt klasket opp på den hjemsoekte nordlige halvkule."

Forfatteren Wilhelm Krag kom fra Sørlandet med sterke forventninger til møte med hovedstaden. Men også han fikk tydeligvis sin sjokkbehandling. Han beskriver møtetslik: "Svart søle, svarte huser, svart himmel, svarte vindusglugger i rekkerader nedover i den svarte regnskodde. Hvor var rosene og de dype sommerhaver som jeg hadde drømt om?"

Hulda Garborg kom lenger vestenfra, men heller ikke for henne ble møtet med tigerstaden noe varmt og hjertelig møte. Hun sier det slik: "Jeg husker hele byen bare som en grå skitten ullsekk som hvert øyeblikk holdt på å gli nedover hodet mitt."

Men en innflytter fra Trøndelag har i boka om tigerstaden et noe hyggeligere bilde å bringe videre. Han sier at Oslo er bedre enn andre storbyer. Videre sier han: "Jeg påstår at den er bedre, ufarligere og helt annerledes enn sitt utenbys rykte. En mild og god by med sjarm og inderlighet og et vidunderlig klima - jeg har lyst og trang til å si verdens beste klima. Varme frodige deilige somre, friske vintre og nesten aldri vind. Hva det siste er for et nåderikt gode, forstår i første rekke trønderne. Der må vokse opp en frisk og hjelpsom slekt - byen med det store hjertet -

under slike himmelstrøk."

Jeg skal ikke våge meg på å trekke den endelige konklusjonen, men kan kanskje la bildet være der - ett eller annet sted mellom "tigerstaden" og "byen med det store hjertet" er det vi hver for oss kan kjenne igjen trekkene i denne byen.

Det ligger oftest en stor og avgjørende personlig beslutning bak når man flytter fra hjembygda til nye strøk. Det er ikke lett gjort i løpet av kort tid å finne inn i et miljø i denne/store byen ^{etter våre forhold} hvor man kan falle til ro og finne seg til rette.

Hedemarkslaget, og også de andre bygdelagene her i byen, har vært og er en verdifull støtte for innflytterne. Denne støtten er kanskje særlig verdifull i den første tiden. Men det har vist seg at Hedemarkslaget har hatt en funksjon langt ut over å være en slags mottakelseskomité for nyinnflyttede hedmarkinger.

Hedemarkslaget har fortsatt å være et samlingssted for folk fra våre bygder. Laget har fortsatt å være et samlingssted og midtpunkt hvor man har holdt forbindelsene

med Hedemarken friske og levende.

Det er ikke lett for folk som forlater sine bygdelag og kommer inn til et så sterkt miljø som Osloområdet kan være å holde ved like sine lokale og kulturelle tradisjoner og verdier.

Det eiendommelig er at denne funksjonen etter hvert er blitt så viktig og levende at Hedemarkslaget ikke lenger bare er et organ for å holde ved like ved kunstig åndedrett de fjerne minner av en Hedmarkskultur. Det har vist seg at det kulturelle miljø som er skapt rundt dette lagets virksomhet her i byen er så sterkt at det virker som et kraftsentrum i seg selv ikke bare til å holde ved like, men også til å styrke de kulturimpulser og tradisjoner som vi gjerne vil verne om. Det er særlig morsomt å se

at barn av innflytterne gjennom Hedemarkslaget er med på å gi fornyelse og ny styrke til disse tradisjonene. Det er ikke forunderlig at det skjer en slik fornyelse og styrking av lokale kulturelle tradisjoner, men det er bemerkelsesverdige at det også skjer i et miljø her i byen, langt unna de bygdene hvis kultur vi snakker om.

Oslo er en innflytterby, overlegent den største innflytterby i landet. Her er smeltingen hvor folk fra alle deler av landet har trukket hen, og skapt et nytt miljø. Selv vi hedmarkinger må vel av og til innrømme at det også fins eget lokalt preg/over denne byen. Men det forunderlige er at de fleste av dem som er med på å holde oppe dette særegne lokale trekk, samtidig har sine røtter i bygd og by rundt i hele landet. Og i vår vurdering av denne byen og folkene her, til godt eller vondt, bør

vi huske på at den er et slags landsgjennomsnitt, og bedømmelsen av den vil lett også være en bedømmelse av folk og land i sin alminnelighet.

Det har aldri vært av de lengste reiser fra Hedemarken til Oslo. Med dagens gode kommunikasjonsmuligheter er avstanden kortere enn den noen gang har vært. Men jeg vil håpe at avstanden aldri blir så kort at vi ikke kan finne igjen de særtrekk vi er glad i i våre bygder og som er annerledes enn denne byen, og annerledes enn andre bygder og distrikter. Bedre eller dårligere - jeg skal være diplomatisk nok til å la den vurderingen ligge - selv om noen hver av oss kan være nokså sikre på hvor den endelige sannhet ligger. Det er ikke det som er hovedsaken. Alle kan ikke være bedre enn alle.

Men vi finner alle gode og inspirerende verdier ved å føle oss litt annerledes.

Mange sterke moderne kulturelle impulser bidrar til å jevne ut forskjeller mellom landsdelene, forskjeller i dialekt, tradisjon, lokalkultur. Det hele kan bli flatt og uniformert. Jeg oppfatter dette som en av ulempene ved den nye moderne massekulturen. Vi som representerer en bestemt lokal variant av den norske folkekultur bør føle det som en plikt å bevare denne, ikke som en museumsgjenstand, men som noe levende og verdifullt - tilpasset vårt moderne liv. Her ligger kanskje den mest verdifulle oppgave og utfordring for dem som arbeider på disse felter, og her kommer Hedemarkslaget i Oslo i første rekke.

Jeg vil ønske og håpe at Hedemarkslaget fortsetter sitt verdifulle virke, for å gi et godt tilbud til nyinnflyttede hedemarkinger i dette byområdet, og i lagets viktige funksjon i å holde oppe og gi nye impulser til de lokale kulturtradisjoner som vi er vokst opp med i vår del av landet - på Hedemarken.